

Säästä yli hehtaarin metsikkö!

Ensiapuohjelma vanhaa puustoa ja tasaista kosteaa pienilmastoa tarvitseville lajeille talousmetsissä

Anna-Liisa Ylisirniö
Arktinen keskus
Lapin yliopisto

- Suomessa metsätalous on ensisijainen uhanalaisuuden syy 36 %:lla kaikista uhanalaisista lajeista

Punaisen listan lajien määrät elinympäristöittäin (ensi- ja toissijainen elinympäristö) (Rassi ym. 2010)

Elinympäristö	Lajimäärä
Metsät	
Perinne- ja kulttuuriympäristöt	
Rannat	
Kalliot	
Vedet	
Suot	
Tunturikankaat	
Elinymp. tuntematon	

- -ensisijaisesti metsissä eläviä punaisen listan lajeja 1880
- -vanhan metsän lajit 585 --31 %
- -muut metsälajit 1252
- -paloalueiden ja sukkession alkuvaiheen lajit 23
- -tunturikoivikot 20

-Eniten muutoksista ovat kärsineet sienet, jäkälät ja selkärangattomat eläimet

Esimerkki lajiryhmästä joka vaatii vanhoja puita ja tasaista mikroilmastoa:

Jäkälät

jäkälät toipuvat hitaasti ympäristön muutoksista:

- syanojäkälät: >300 vuotta populaation kasvu ja runsastuminen
- monet lehtijäkälät: 200-300 vuotta
- muut: n. 50 vuotta tai enemmän

-1/5 metsäjäkälästä jotka olivat LC kategoriassa vuonna 2000 olivat vuoden 2010 arvioinnissa joko uhanalaisia tai silmälläpidettäviä

-yksikään laji ei ollut siirtynyt alempaan uhanalaisuusluokkaan

Reunavaikutus

-muuttunut mikroilmasto
(lämpötila, kosteus, säteily,
tuulen vaikutus)

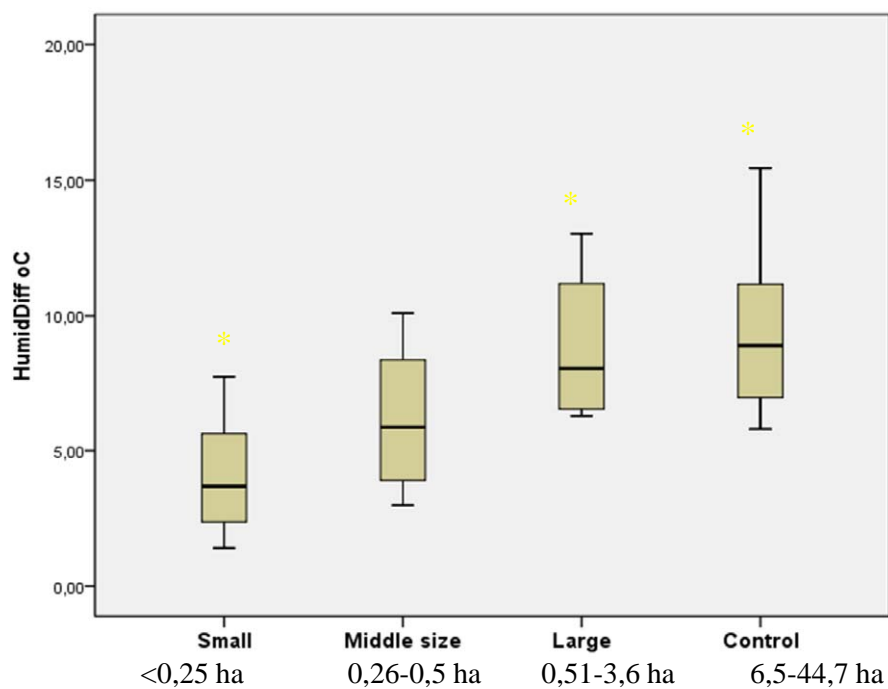
-ulottuu (20-) 50 – (80)m
metsikön sisään

-”kovat” reunit: laajat avohakkuut, etelään suuntautuvat
reunit

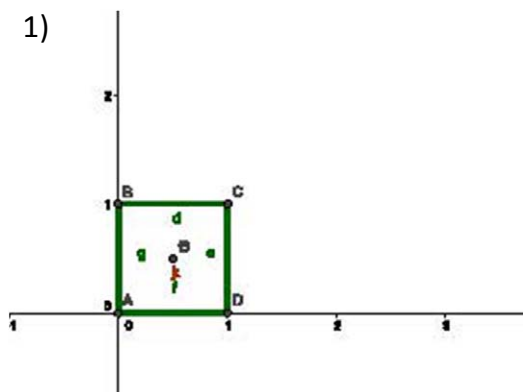
-”pehmeät” reunit: pienten aukkojen reunit (0,25 ha
saakka), luonnossa esiintyvät reunit, pohjoiseen
suuntautuvat reunit

Avainbiotoopin suhteellisen kosteuden ero avohakkuun suhteelliseen kosteuteen

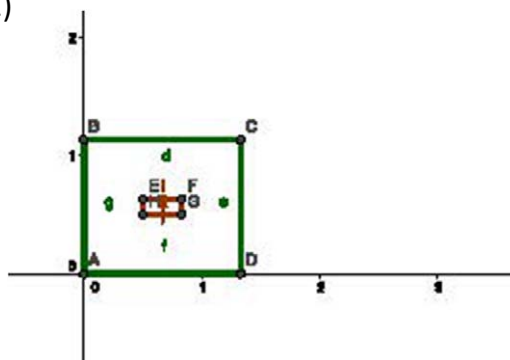
Esimerkkejä ydinalueen koosta eri pinta-aloilla.
 Reunavaikutus kaikissa tapauksissa 50 m.

1)

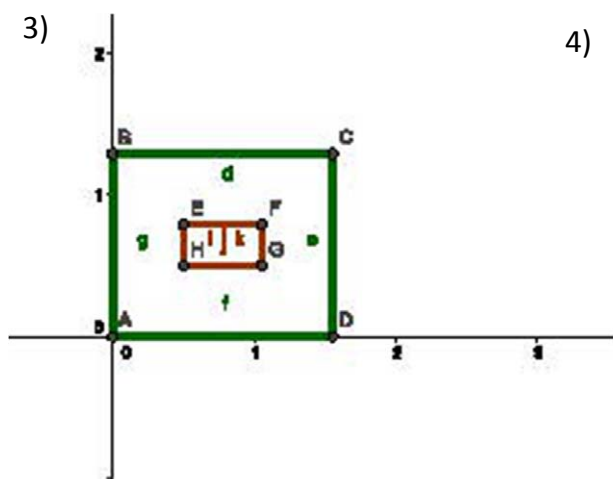
Pinta-ala 1 ha (100 x 100 m)
 Ydinalue = 0

2)

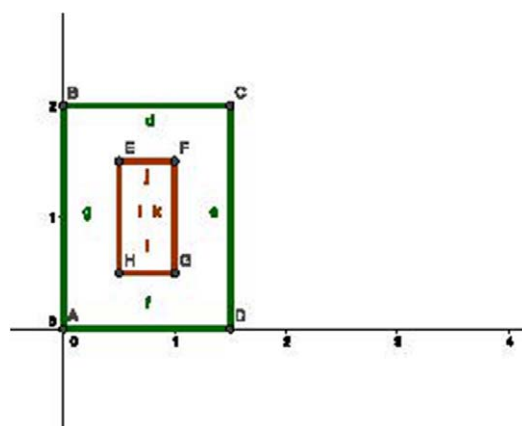
Pinta-ala 1,5029 ha
 (1,13 x 1,33 m)
 Ydinalue = 0,04 ha
 (2,85 %)

3)

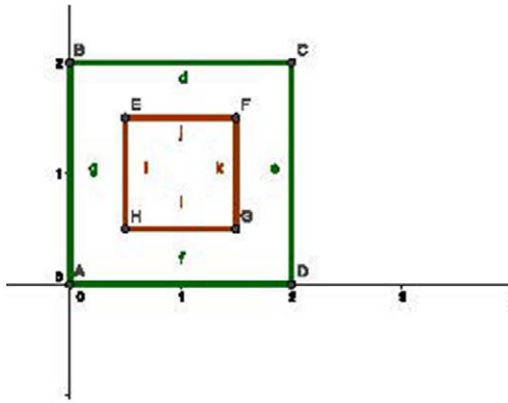
Pinta-ala n. 2 ha
 (1,29 x 1,55 m)
 Ydinalue 0,16 ha
 (8 %)

4)

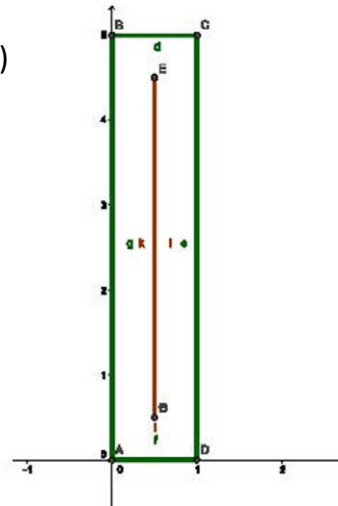
Pinta-ala 3 ha
 (2 x 1,5 m)
 Ydinalue 0,5 ha
 (16,6 %)

5)

Pinta-ala 4 ha
(200 x 200 m)
Ydinalue = 1 ha (25 %)

6)

Pinta-ala 5 ha
(100 x 500 m)
Ydinalue = 0

Miten nykyiset talousmetsien monimuotoisuuden suojelukeinot säilyttävät lajeja jotka vaativat vanhaa puustoa, ja / tai sulkeutunutta vanhaa metsää?

Avainbiotoopit / mete-kohteet

Metsälain erityisen tärkeät elinympäristöt

- 1) lähteiden, purojen ja pysyvän vedentuoksu-uoman muodostamien norojen sekä pienten lampien välittömät lähiympäristöt
- 2) ruoho- ja heinäkorvet, saniaiskorvet sekä lehtokorvet ja Lapin läänin eteläpuolella sijaitsevat letot
- 3) rehevät lehtolaikut
- 4) pienet kangasmetsäsaarekkeet ojittamattomilla soilla
- 5) rotkot ja kurut
- 6) jyrkänteet ja niiden välittömät alusmetsät sekä

7) karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisemmat hietikot, kalliot, kivikot, louhikot, vähäpuustoiset suot ja rantaluhdat.

Luonnonsuojelulain suojelemat metsäiset luontotyypit

- 1) luontaisesti syntyneet jalopuumetsätyypit
- 2) pähkinäpensaslehdot ja
- 3) tervaleppäkorvet.

Kaikkia metsälakikohteita tavataan Pohjois-Suomessa, mutta luonnonsuojelulain metsäisistä luontotyypeistä vain tervaleppäkorpea.

Avainbiotoopit

Vähän kohteita joissa lähtökohtaisesti vanhaa/sulkeutunutta puustoa:

-valtaosa pinta-alasta puroja ja noroja (33 %),
vähäpuustoisia soita (25 %), kallioita ja louhikoita (11 %)

- reheviä korpia 3 %
- reheviä lehtolaikkuja 6 %
- kangasmetsäsaarekkeitä 1 %

(Yrjönen 2004)

Pieniä

- keskikoon mediaani 0,35 ha
  - 72 % pienempiä kuin 0,63 ha
- (Kotiaho & Selonen 2006)

Säästöpuut

- eivät säilytä mikroilmastoa
- vain osa lajistosta hyötyy

-esim. jäkälälajit joiden elinpaikkavaatimuksena ovat varjoisat, pienilmastoltaan kosteat kasvupaikat eivät viihdy avohakkuiden säästöpuilla
(Hedenås & Hedström 2007)

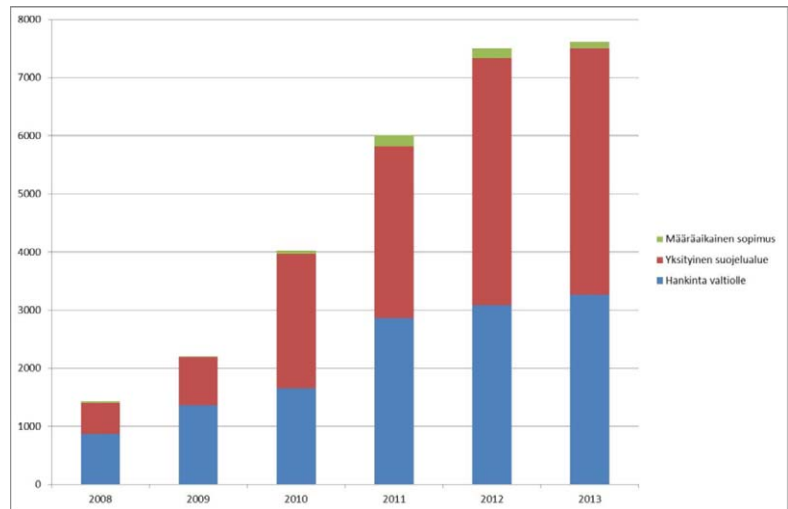
METSO: erinomainen suojelukeino

–voidaan soveltaa siellä missä on jäljellä kohtalaisen suuria arvokkaita metsälaikkuja

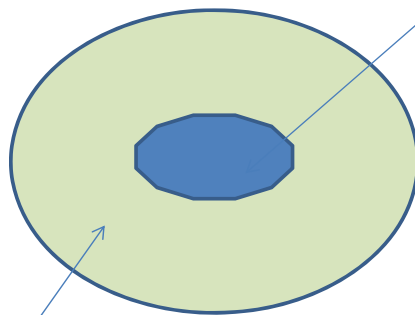
-kohteet yli 4 ha, keskikoko n. 11 ha

-ei luo lisää vanhaa metsää

Metso-ohjelman väliarvio 2012 (Laita ym.): ”Suojelualueverkosto tarvitsee vahvasti tuekseen talousmetsien laadun parantamista, sillä yli 95 % Etelä-Suomen metsämaisemasta on talousmetsiä”

Säästömetsikkö

**Suojavyöhyke
jonka
leveys 50 m**

-ympäröi
ydinaluetta

**Ydinalue jossa
vanhaa tai
hakkuukypsää
puustoa**

-voi olla mete- tai ls-
laki kohde

-voi olla kooltaan
ja muodoltaan
vaihteleva

-Maanomistaja ja metsäkeskuksen asiantuntija määrittävät yhdessä kohteen

-ympäriille luodaan **50 m leveä suojavaoöhyke**

-säästömetsikön hakkaamatta jättämisestä tehdään **metsän kiertoajan mittainen sopimus (60-120 v. --voisi olla 90 v.)**

-kohde säilyy maanomistajan omistuksessa

-maanomistaja saa korvauksena alennusta puun myyntitulon veroprosentissa (malli 1) tai korvausta kemera-tuella (malli 2)

-mallissa 1 alennus suhteutetaan säästömetsän ja hakattavan alueen kokoon

-maanomistaja sitoutuu olemaan tekemättä mitään metsänhoitotöitä säästömetsässä sopimusaikana

-sanktio (hyödyn palautus) jos kohteessa tehdään hakkuita

-sopimus sitoo myös uutta omistajaa alueen omistajan vaihtuessa

Malli 2. Rahoitus Kestävän metsätalouden rahoituslain (Kemera) ympäristötuesta

YMPÄRISTÖTUKI

- **erityisen arvokkaiden elinympäristöjen säilyttämisestä aiheutuva tulonmenetys** tai näiden elinympäristöjen hoito ja kunnostus
- tuesta ja alueen käytöstä tehdään 10 vuoden määräaikainen sopimus Metsäkeskuksen ja metsänomistajan välillä **Tarjotaan 90 v. sopimusta**
- tuki riippuu sopimusalueen pinta-alasta, alueella olevasta puumäärästä ja metsänomistajan saman kunnan alueella olevien metsien välittömistä hakkuumahdollisuuksista
- Ympäristötuki koostuu kolmesta osasta
  - **Peruskorvaus: Kymmenen kertaa laskennallinen keskikantohinta jokaista alkavaa hehtaaria kohti.**
  - **Hakkuuarvokorvaus: Vähäisen haitan ylittävä osa kohteen puuston hakkuuarvosta.**
  - **Muu korvaus: Ympäristötukikohteella tehtävistä ympäristönhoitotyistä sekä hoito- ja käyttösuunnitelman laatimisesta.**
- **Hakkuuarvo määritetään puuston arvona metsäkeskusalueen kolmen edellisen vuoden keskikantohintojen mukaan. [Maa- ja metsätalousministeriö vahvistaa keskikantohinnat vuosittain.](#)**

Ympäristötuki – Laskentaesimerkki

Metsänomistaja omistaa yhdessä kunnassa **30 hehtaarin metsätilan**, jossa on välittömästi **hakattavissa 1 000 m³ puuta.**

Tilalla on **erityisen tärkeä elinympäristö** (luonnontilaisen puron välitön lähiympäristö). Sen pinta-ala on **1,2 ha** ja **hakattavissa oleva puumäärä 250 m³.**

Käytetty puutavaran keskikantohinta: 33,57 e/m³.

Peruskorvaus (1,2 ha) $2 \times (10 \times 33,57 \text{ e/m}^3) = 671 \text{ e}$

Kohteen hakkuuarvo $250 \text{ m}^3 \times 33,57 \text{ e/m}^3 = 8\,393 \text{ e}$

Kaiken puuston hakkuuarvo $1000 \text{ m}^3 \times 33,57 \text{ e/m}^3 = 33\,570 \text{ e}$

Vähäinen haitta, 4 % $33\,570 \text{ e} \times 0,04 = 1\,343 \text{ e}$

Hakkuuarvokorvaus $8\,393 \text{ e} - 1\,343 \text{ e} = 7\,050 \text{ e}$

Muu korvaus (esim. ympäristönhoitotyöt) 0 e

Ympäristötuki yhteensä $(7\,050 \text{ e} + 671 \text{ e}) / 3 = \underline{\underline{2\,573 \text{ eur}}}$

(maksetaan sopimuskauden alkaessa)

Hakkuuarvo- ja peruskorvaus on jaettu kolmella, sillä laskentakaava antaa määrän 30 vuoden ajalta, mutta tuki maksetaan 10-vuotiskaudelta.

[Kemeratuet – metsäkeskus.fi](#)

Esimerkki.

-ydinalue 0,2 ha
-suojavyyhyke 50 m = 1,6 ha
= yhteensä 1,8 ha

-peruskorvaus pysyy samana 671 €
-kohteen hakkuuarvo $375 \text{ m}^3 \times 33,57 = 12\,589 \text{ €}$

-vähäinen haitta pysyy samana 1 343 €

Hakkuuarvokorvaus $12\,589 - 1343 = \underline{\underline{11\,246 \text{ €}}}$

-ympäristötuki: hakkuuarvokorvaus 11 245 € + peruskorvaus 671 €
= **11 917 € /30 v.**

x 3 = 35 751 € / 90 v.

Edellisen esimerkin 1,8 ha suojele 90 vuotta maksaa 35 751 €

-10 vuoden suojele maksaa 3 972 € = **2 207 €/ha**

-vuosina 2008-2011 määräaikaisen rauhoituksen (10 v.)
kustannus on ollut keskimäärin **2 300 €** (Laita ym. 2012)

**-suojelekustannus hehtaaria kohden pysyisi suunnilleen
samana, mutta pidemmällä rauhoituksella saavutetaan
suurempi hyöty**

**-Kemeran luonnonhoitoon budjetoitu vuodelle 2014 6,77
milj. €**

-syyskuussa 2014 tästä oli käytetty 36 %

Säästömetsäohjelman etuja:

-kohteen pienilmasto säilyy → potentiaalinen arvokas lajisto
säilyy

-luodaan ”uutta vanhaa metsää” → sekä elävän vanhan
puuston että lahoppuun määrä lisääntyy ajan myötä,
tarjoaa mahdollisuuksia vanhan metsän lajien kolonisaatiolle

-vapaaehtoinen suojelekeino

-suhteellisen kevyt toteuttaa, ei vaadita muuta kriteeriä kuin
puuston ikä

**-voidaan haluttaessa kohdentaa alueille jossa eniten tarvetta
vanhojen metsälaikkujen suojelelle ja uusien
muodostamiselle**

**-ei tarvita uutta raskasta ohjelmaa ja määrärahoja,
voidaan toteuttaa nykyisiä keinoja soveltamalla**

Sopimusten alkaessa umpeutua voidaan tehdä arvio:

- kuinka paljon sopimuksia on tehty
- löytyykö säästömetsistä arvokasta lajistoa

- miten ne sijaitsevat maantieteellisesti –tuovatko lisäarvoa alueellisesti
- miten säästömetsät ovat kytkeytyneet toisiinsa ja muihin suojelukohteisiin

- onko maanomistaja halukas uusimaan sopimuksen samoilla ehdoilla tai siirtämään ne pysyvään suojeluun
- kuinka paljon sopimukset ovat tulleet maksamaan